

RÖPORTAJ

Alessandro Politi:

“BATI’YLA İLİŞKİLER BENCE DAHA DA İLERİYE GİDEBİLECEKTİR”

ABDENNOUR TOUMI

Kurum Dışı Araştırmacı

ORSAM

“
Erdoğan ordunun siyasete müdahale edebileceği dönemi sonlandırarak Türk siyasetini değiştirmiştir ve bu önemli bir değişimdir. Bu değişiklik yakınlarındaki birçok ülkeyle karşılaştırıldığında özellikle de Doğu Akdeniz ve Arap dünyasında ancak bunlarla sınırlı kalmamak üzere ciddi derecede fark yaratacaktır. Bazı köklü demokrasiler bile siyasete kanşan gereğinden fazla generale sahip. Bir diğer konu da Türkiye farklı tür bir dış politika benimsemeye başlamıştır.

Abdenmour Toumi: En son yapılan Türkiye genel seçimleri (mil-letvekili ve cumhurbaşkanlığı) dünya çapında bir heyecan yarattı. Hatta bu seçim Barack Obama'nın aday olduğu 2008 ABD başkanlık seçimleriyle kıyaslanabilir. Türkiye'deki bu genel seçimi özel ve tarihî kılan nedir?

Alessandro Politi: Medyanın şirsel karşılaştırmalar yapması tabii ki de olağandır ancak siyaset farklıdır. Bu seçimlerde önemli nokta çekişmeli olması, oy kullanma süreçlerinin özgür olması ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Türk seçmenlerin ciddi bir kısmında karşılık bulan bir adaya

Kimdir?

Alessandro Politi

Dr. Alessandro Politi, 11 yıldır NATO'nun tanıdığı tek düşünce kuruluşu olan NATO Savunma Koleji Kuruluşunun (Nato Defense College Foundation – NDCF) direktörlüğünü yapmaktadır. Düzenli olarak NDCF kitapları serisi yayımlanmış, düzenlemiş ve bunlara katkıda bulunmuştur. Hâlihazırda Lüksemburg'ta yaşayan ve Almanya doğumlu olan Politi; Pisa, Roma, Paris ve Priştine'de de yaşamıştır. Ana dilleri İtalyanca ve Almancaya ek olarak Fransızca, İngilizce ve İspanyolca'yı akıcı bir biçimde konuşmaktadır. Pek çok üst düzey danışmanlık ve çeşitli kuruluşlarda araştırmacı olarak görev alan ve önemli alanlarda dersler veren Politi, yazar, ikinci yazar veya editör olarak strateji ve güvenlik konulu 50 kitap yayımlamıştır. En son çıkan kitapları Goodbye Merkel (Şansölye Merkel hakkında jeopolitik bir biyografi) ve karar vericilerin ihtiyaçlarına göre hazırlanmış küresel kestirimsel bir analiz olan NDCF Shaping Security Horizons - Strategic Trends'in 2012-2019 cildidir. En son raporu Lüksemburg Üniversitesi tarafından Küresel Jeopolitik Bir Bakış (A Global Geopolitical Overview) başlığı altında Küreselleşme Sonrası Dünyada Diplomasi: Yeni Zorluklar ve Stratejik Öncelikler (Diplomacy in the Post-Globalized World: New Challenges and Strategic Priorities) cildinde yayımlanan "IHEDN, Pole Luxembourg, Quelles postures de l'Union Européenne, jeu d'échecs ou jeu de rôles, vis-à-vis de l'Alliance du Traité de l'Atlantique Nord?" raporudur.

karşı seçimlere katılmasıdır. Artık bu aşamada, seçimler tamamlandı ve hem Ankara'da hem Ankara dışında işlere geri dönme zamanı geldi. Bu seçimleri özel kılan bazı insanların beklentileriydi ve tabii ki siyasi tartışma bağlamında bu gayet normal ama sonuçta halk oldukça uzun süren bir Erdoğan iktidarına bir kez daha onay verdi. Bu çok dikkate değer bir durum çünkü çoğu devlet veya hükümet başkanı bu kadar uzun süre iktidarda kalamaz ancak seçimler hızlıca tamamlandı; yeni bir dönem başlayacak.

Abdenmour Toumi: Recep Tayyip Erdoğan'ın kişiliği nedeniyle yeniden başkan seçildiği söylenebilir mi?

Alessandro Politi: Bildiğiniz üzere medyanın beklentileri ile siyaset farklı şeylerdir. Bence bu kadar uzun süren bir iktidardan sonra halkın yeni bir şey, yeni kişiler

talep etmesi elbette anlaşılabilir. Bu medya sisteminin bir parçasıdır ama siyaset böyle işlemez. Yöneticiler seçimleri kazandığı için iktidarda kalır veya gider ve sonrasında hükmetmeye hak kazanır. Bu durumda Cumhurbaşkanı Erdoğan karakteri güçlü bir siyasetçi ve partisine yön vermekte oldukça kabiliyetli. Yönetimde uzun bir geçmişi var ve sonuçta asıl önemli olan da budur. Ayrıca şunu da eklemek isterim ki, Kılıçdaroğlu seçimi kazansaydı bile birçok analiste göre Türk dış politikası ciddi veya hızlı bir değişime uğramayacaktır. Çünkü belli ki, bazı çıkarlar stratejik ve uzun vadeli.

Abdenmour Toumi: Sevmeniz de sevmesiniz de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Türkiye'nin siyasetini ve siyasi kültürünü değiştirdiği doğrudur. Bu konuda düşünceleriniz nelerdir?

“
Cumhurbaşkanı Erdoğan erkenden Avrupa Birliği'ne (AB) katılma olasılığının düşük olduğunu anlamıştı. Bence bu tamamen kapanmış bir konu değil ama an itibarıyla askıdadır. Bunun ötesinde bu hükümetin Türkiye'yi bölgesel hatta bazen dünya çapında siyasette merkezi bir konuma getirdiği açıktır.

”
Alessandro Politi: Türkiye'de yabancı bir tarihçinin olguları bir araya getirerek iyisiyle kötüsüyle AKP döneminin bir tarihini veya biyografisini yazarsa mutlaka ilgi çekici olacaktır. Cumhurbaşkanı Erdoğan ordunun siyasete müdahale edebileceği dönemi sonlandırarak Türk siyasetini değiştirmiştir ve bu önemli bir değişimdir. Bu değişiklik yakınlarındaki birçok

ülkeyle karşılaştırıldığında özellikle de Doğu Akdeniz ve Arap dünyasında ancak bunlarla sınırlı kalmamak üzere ciddi derecede fark yaratacaktır. Bazı köklü demokrasiler bile siyasete karışan gereğinden fazla generale sahip. Bir diğer konu da Türkiye farklı tür bir dış politika benimsemeye başlamıştır. Bu her zaman kolay değildir, en başta sorunsuz başlasa da şu an sorunlar bulunmaktadır ancak Türkiye'nin önemli ve güvenilir bir NATO müttefiki olduğu kesindir. Bazı ülkelerle ikili ilişkilerde yaşanan sorunlar açıkçası bir organizasyon olarak NATO'yu etkilemez. Cumhurbaşkanı Erdoğan erkenden Avrupa Birliği'ne (AB) katılma olasılığının düşük olduğunu anlamıştı. Bence bu tamamen kapanmış bir konu değil ama an itibarıyla askıdadır. Bunun ötesinde bu hükümetin Türkiye'yi bölgesel hatta bazen dünya çapında siyasette merkezî bir konuma getirdiği açıktır. İçişlerine ilişkin olarak da bir dönemde toplumda oydaşmanın yüksek düzeyde olduğu ve ekonominin de iyi durumda olduğu zamanlar vardı. Artık böyle olmasa da özellikle de 2006'da başlayan uzun bir ekonomik krizin üstüne pandemi ve Ukrayna'daki savaşın etkilerinin de eklendiği düşünüldüğünde, bu kim hükümet olsa normal bir durum olarak görülebilir. Sonuç olarak evet, Cumhurbaşkanı Erdoğan iyisiyle kötüsüyle Türk siyasetinde birçok şeyi değiştirmiştir.

Abdennour Toumi: Batı, medya, seçkin sınıf ve hatta bazı liderler bile muhalefetin adayı Kemal Kılıçdaroğlu'nu desteklemiştir. Batı, yeniden seçilen Cumhurbaşkanı Erdoğan ile nasıl geçinebilir?

“Kendi demokratik veya demokratik olmayan süreçlerinde ciddi sıkıntılar yaşayan ülkeler için Türkiye örnek teşkil edebilir. Bu yalnızca Türkiye'ye özel bir durum değildir ama evet, bu hesaba katılması gereken önemli bir husustur. Ve daha önce de belirttiğim gibi her gün görebileceğimiz üzere, demokrasiler geliştirilmeye açıktır.

Alessandro Politi: Genel olarak Batı'nın Kılıçdaroğlu'nu desteklediğini söylemek konusunda daha dikkatli olmalıyız. Evet, bazı medya unsurları, düşünürler, entelektüeller ve bazı siyasetçiler destek vermiştir. Ancak biliyorsunuz ki bu her zamanki siyasi tartışmanın bir parçasıdır. Bugün seçim olur geçer, artık yarın mümkün olanın sanatı olan siyaset yaşanır. Batı'yla ilişkiler bence daha da ileriye gidebilecektir, zira görünenin ötesinde birçok ortak alan bulunmaktadır. Birçok önemli Avrupa ülkesi, Kanada ve ABD, Ukrayna'da bir buçuk yıldır süregelen bu üzücü savaşı sona erdirmek istemektedir ve bu ilk defa olan oldukça güçlü bir ortak amaçtır. Bir diğer güçlü ortak amaç ise daha istikrarlı bir Körfez, Doğu Akdeniz, Kuzey Afrika ve belki de Sahra bölgesi oluşturmaktır. Bilindiği üzere Türkiye; Suriye sınırında, Libya'da ve Karadeniz'de oldukça aktiftir. Halkın artık sorun duymak istememesi sebebiyle mevzu bahis olduğunda kamuoyunu yorabilecek bazı problemler vardır. Kamuoyu bunun yerine çözümler duymak ister.

Bence, Doğu Akdeniz'deki enerji piyasasıyla ilgili sorunlar da dâhil olmak üzere bu sorunlar çözülebilir. Bir diğer ortak amaç da gıda güvenliği ve deniz güvenliğidir. Yalnızca beraberce yaşayabilmenin ötesinde bir zemin var burada. Bu kuşkusuz, farklı ülkeler arasında etkileşimin nasıl formüle edileceğine bağlıdır.

Abdennour Toumi: Türk seçmenler siyasi olarak ciddi bir olgunluk ve medeniyet göstermiştir. Türkiye'deki demokratik süreç ilerleme kaydediyor mu? MENA (Ortadoğu ve Kuzey Afrika / Middle East and North Africa) bölgesine etki eden bir Türk modelinden söz edilebilir mi?

Alessandro Politi: Bence Türkiye'deki seçimler, nasıl müzakere edileceği, muhalefet yapılacağı ve oy verileceği konularında bir ölçüt sağlamıştır. Demokrasilerin kursuz olmama eğilimi vardır. Bence günümüzde yalnızca demokrasilerin tüm dünyada azalmasını değil aynı zamanda kalitelerinin düştüğünü de görmekteyiz. Bence çok az sayıda ülke demokrasilerinin işleyişi hakkında memnuniyetleriyle övünebilir. Bunun için ABD, Fransa, İtalya, Almanya, İsrail, Birleşik Krallık gibi uzun bir listeye bakmak gerekir. Bazı ülkeler bunu diğerlerinden daha iyi yapmaktadır. Yani hem ilerlemeler vardır hem de bazen konunun daha az heyecan verici olan tarafları vardır. Netice bu, her zaman seçmenlerin oylarıyla verdikleri kararın bir parçasıdır. Bence Cumhurbaşkanı Erdoğan büyük, göz ardı edilemeyecek bir seçmen kitlesinin memnuniyetsizliğinin nedenlerini anlayabilecek tüm imkân ve araçlara sahiptir. Bununla birlikte Ortadoğu

ve Kuzey Afrika bölgesinde yalnızca tek bir demokrasi yoktur ve demokrasilerin standardı bulunmamaktadır. Bu da diğer bir önemli husustur. Yani kendi demokratik veya demokratik olmayan süreçlerinde ciddi sıkıntılar yaşayan ülkeler için Türkiye örnek teşkil edebilir. Bu yalnızca Türkiye'ye özel bir durum değildir ama evet, bu hesaba katılması gereken önemli bir husustur. Ve daha önce de belirttiğim gibi her gün görebileceğimiz üzere, demokrasiler geliştirilmeye açıktır.

İlgi çekici bir konu da Erdoğan hükümetinin Joe Biden yönetimine oldukça benzer tercih ve zorluklarla karşı karşıya kalmasıdır. Bir yandan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Orta Asya'da çok yönlü olarak adlandırılan politikasına devam edeceğini düşünüyorum. Buna göre farklı aktörlerle farklı seviye ve nüanslarda ilişkiler kurabilir.

Abdenmour Toumi: Türk dış siyasetinde bazı değişiklikler olacağını düşünüyor musunuz? Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yeniden seçilmesiyle bu değişikliklerin hangi alanlarda olacağını düşünüyorsunuz?

Alessandro Politi: İlgi çekici bir konu da Erdoğan hükümetinin Joe Biden yönetimine oldukça benzer tercih ve zorluklarla karşı karşıya kalmasıdır. Bir yandan Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Orta Asya'da çok yönlü olarak adlandırılan politikasına devam edeceğini düşünüyorum. Buna göre farklı

aktörlerle farklı seviye ve nüanslarda ilişkiler kurabilir. Öte yandan ekonominin, ülkenin deprem tarafından harap olmuş tarafının ve sosyal mutabakatın yeniden inşası konuları var. Başkan Biden da ABD'de benzer çalışmalar yapmış veya yapma gayreti göstermiştir. Bu husus Biden yönetiminin bir numaralı önceliğidir ve Cumhurbaşkanı Erdoğan için de en önemli önceliklerden biri olacağı düşünülmektedir. Çünkü Atatürk'ün de dediği gibi "Yurtta sulh, cihanda sulh"u sağlar. Belirtmek gerekir ki Türkiye ile AB ve ABD arasındaki sorunlar söz konusudur. Bence bu konuda Türkiye'nin ekonomisini düzeltbilmesi için finansmana ihtiyacı olduğunu anlamak önemlidir. Bu bağlamda yapılan İbrahim Anlaşmalarının dolaylı etkisiyle finansman ihtiyacının karşılanması kolaylaşmıştır. Körfez ülkelerinin sağladığı yardım önemlidir ancak bu hususlarda bir diyalogun gerçekleşmesi ihtimali varsa Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası, Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası katkı sağlayabilir. Diğer yandan bazı fırsatlar bulunmaktadır. İlk fırsat, Rusya ve Ukrayna arasında bir arabuluculuk rolü üstlenilmesi ihtimalidir ancak bu durumun sadece Ankara hükümetine bağlı olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Ukrayna ne yazık ki emelleri ne kadar iyi niyetli olsa da barışa tek başına karar veremez. Çünkü bu tarih boyunca asla vuku bulmamıştır. Barış bir boşluk içerisinde gerçekleşmez. Barış belli bir bağlamda gerçekleşir ve bu bağlamda ne yazık ki birçok aktör vardır. Türkiye ise mümkünse barışı kolaylaştırabilir. Bir diğer konu da doğal gaz ve Akdeniz projeleridir. Atina ve Ankara arasında bu konularda sessiz bir diyalog ihtimali

varsa ilginç bazı anlaşmalar sağlanabilir. Suudi Arabistan ile İran veya Ermenistan, Gürcistan, Azerbaycan arasında daha önce anlaşmalar yapıldığını baz alırsak Türkiye ve Yunanistan da pekâlâ anlaşmalar yapabilecektir. Bu noktada sıkıntılı olan mesele Kıbrıs'tır. Ama herkes sıkıntılı bir zamanda yaşadığımızı bilmektedir ve yalnızca hayatta kalmak yerine eskisine oranla daha iyi yaşamak önemlidir. Bunları göz önünde bulundurarak Kıbrıs sorununun acilen başka yere harcanması gereken enerjinin gereğinden fazlasını aldığını düşünüyorum. Ayrıca dış siyasetle direkt bağlantılı olmayıp iç siyasetle bağlantılı bir sorun daha var. 20 yıldan sonra Cumhurbaşkanı Erdoğan halefinin kim olacağı hakkında düşünülmelidir. Çünkü büyük kişilikler normal olarak etraflarında bir boşluk oluşturur, bu yüzden uygun bir geçiş süreci belirlenmelidir. Almanya Eski Şansölyesi Angela Merkel bile Alman siyasetinde aynı etkiye sebep olmuştur. Bu yüzden bu yeni bir şey sayılmaz. Ancak bir geçişin hazırlığını yapmamak Türkiye gibi karmaşık bir durumda olan bir ülke için ihtiyatsızlık olacaktır. Aynı zamanda içinde bulunduğu çok zor ekonomik durumdan kurtulmak için yardıma ihtiyacı olduğundan dolayı da böyledir. Son olarak Suriye meselesi var. Genel olarak, Suriye hükümeti şimdilik Ankara ile diyaloga pek açık değilse de ülkenin yeniden inşası ve bildiğiniz gibi iyi tesis edilmiş sınırlar ortak çıkar alanlarını oluşturuyor. Bu yüzden er ya da geç, iki hükümet için sıcak olmasa da daha iyi ve kesinlikle daha pragmatik bir ilişkiye ulaşmak için fırsatların mevcut olduğunu düşünüyorum. ■